

Donald Davidson

SEMANTIKA ZA PRIRODNE JEZIKE *

Teorija semantike prirodnog jezika ima za cilj određivanje značenja /the meaning/ svakog značenjskog /meaningful/ izraza, no pitanje je kakvu formu bi trebala uzeti teorija da bi to ispunila. Pošto izgleda ne postoji jasno ograničenje broja značenjskih izraza, jedna upotrebljiva teorija mora opisati /account/ značenje svakog izraza na temelju tipskog prikazivanja jednog konačnog broja karakteristika. Čak i da postoji praktično ograničenje dužine rečenice koje jedna osoba može sa razumijevanjem odaslati ili primiti, zadovoljavajuća semantika mora objasniti doprinos značenju rečenice /sentences/, u kojima se javljaju, onih karakteristika koje se mogu ponavljati.

Predložio sam kako da teorija istine za neki jezik, u minimalnom, ali u važnom pogledu, postigne ono što hoćemo, to jeste, da navede značenja svih samostalnih značenjskih izraza na temelju analize njihove strukture. A s druge strane, semantička teorija prirodnog jezika ne može se ocijeniti adekvatnom ako ne obezbijedi neki opis pojma istine za taj jezik, pristajući uz generalni pravac kojeg je predložio Tarski za formalizirane jezike. Po mom mišljenju su obje strane, lingvisti i filozofi, zainteresirani za prirodne jezike, promašili ključnu važnost teorije istine, dijelom zato što nisu shvatili da teorija istine pruža precizan, utemeljen i provjerljiv odgovor na pitanje kako konačna sredstva dostaju za objašnjenje beskonačnih semantičkih kapaciteta jezika, a dijelom zato što su preuveličali poteškoće na putu davanja formalne istine za prirodni jezik. U svakom slučaju, pokušaj je poučan jer sve dok uspijevamo dati takvu teoriju za prirodni jezik, vidimo prirodni jezik kao formalni sistem, i sve dok je naš cilj pravljenje konstrukcije takve teorije, možemo gledati na lingviste i analitičke filozofe kao na su-radnike.¹

Pod teorijom istine mislim na jedan skup aksioma koji za svaku rečenicu u tom jeziku uključuje /entail/ iskaz /statement/ o uvjetima pod kojima je ona istinita. Očito je, da kada imamo definiciju istinosnog predikata, koja zadovoljava Tarskijevu

* Esej 4, „Semantics for Natural Languages“ ovdje je preveden iz zbirke Davidsonovih eseja objavljene pod nazivom „Inquiries into Truth and Interpretation“, Claredon Press, Oxford 1984. Esej je prvi put pročitao na simpoziju koji je organizirala Olivetti Company u čast njenog utemeljitelja, a održan je u Milanu, oktobra 1968.

¹ Vidi fusnotu 14 u drugom eseju (Truth and Meaning) „Istina i značenje“, u: Inquiries into Truth and Interpretation, Claredon Press, Oxford 1984, str. 19-36.

Konvenciju I /Convention T/, imamo teoriju istine ², ali općenito uzevši, karakterizacija teorije istine zahtijeva manje. Ako daljnja ograničenja nisu propisana, neke teorije istine će biti od malog istinskog značenja. Na primjer, mogli bismo jednostavno uzeti aksiome sve rečenice u formi „s je istinito ako i samo ako p“, gdje se „s“ zamjenjuje standardnim opisom neke rečenice, a „p“ samom tom rečenicom (pod pretpostavkom da meta-jezik sadrži objekt-jezik). Takva teorija ne bi dala uvid u strukturu jezika, niti bi na taj način dala nagovještaj nekog odgovora na pitanje kako značenje rečenice zavisi od njene kompozicije. Stavljanjem zahtjeva da ne-logički aksiomi budu brojem određeni, blokirali bismo ovu određenu devijaciju; u nastavku ću prihvatiti da je ta restrikcija na snazi, premda je moguće da postoje drugi načini osiguranja da teorija istine ima svojstva kakva tražimo.

A kakva to svojstva tražimo? Jedna prihvatljiva teorija bi trebala, kao što smo već rekli, dati opis za značenje (ili uvjeta istine) svake rečenice njenom analizom kao sastavljene/složene u istinosno- relevantnom smislu od elemenata uzetih iz jedne konačne zalihe. ³

Drugi prirodan zahtjev je da teorija obezbijedi metod za odlučivanje o tome šta značenje jedne date proizvoljno izabrane rečenice. (Zadovoljavanjem ova dva uvjeta za teoriju bi se moglo reći kako pokazuje da jezik, kojeg ona opisuje, može naučiti i istražiti.) Treći uvjet je da iskazi o istinosnim uvjetima za pojedinačne rečenice koje uključuje teorija trebaju, uz to što će na neki način biti sačinjeni precizno, koristiti iste pojmove kao rečenice čije istinosne uvjete navode. ⁴

Teorije tipa Tarskog pokazale su kako treba dovoljno jasno zasnovati željene karakteristike. Posljednji uvjet je, na primjer, zadovoljen na elementarni način jednom teorijom uvijenom u meta-jezik koji sadrži objekt-jezik, jer u traženim iskazima u formi „s je istinito ako i samo ako p“, istinosni uvjeti za „s“ dati su rečenicom koje zamjenjuje „p“, naime u samom „s“ i tako načinjena ne upotrebljava nikakve pojmove niti se u razumijevanju direktno poziva na „s“. Ako meta-jezik ne sadrži objekt-jezik, onda je manje očito kada je taj kriterij zadovoljen: i prirodni jezici uzrokuju daljnje probleme kojih ćemo se odmah dokatnuti.

Prirodnim se čini da se treći uvjet interpretira kao zabrana postavljanja jednog semantičkog izraza u iskazu o istinosnim uvjetima neke rečenice, a da sama rečenica već ne sadrži taj semantički izraz (ili njegov prijevod). Nije jasno da li bi ili

² A.Tarski, „The Concept of Truth in Formalized Languages“ (Koncept istine u formaliziranim jezicima), u: *Logic, Semantics; Mathematics*, Clarendon Press, Oxford 1956.

³ Istinosne uvjete ne treba izjednačiti sa značenjima; najbolje što se može reći je da davanjem istinosnih uvjeta rečenice sažemo njeno značenje. No ova tvrdnja takođe zahtijeva razjašnjenje. Za neke neophodne kvalifikacije vidi esej 9 i 12. /Bilješka dodana 1982./

⁴ Za važno pridržavanje mogućnosti da se ovaj uvjet čini preciznim, vidi S. Kripke, „Is There a Problem about Substitutional Quantification?“ /Bilješka dodana 1982./

ne to isključilo eksplicitno pozivanje na semantičke pojmove u iskazu o istinosnim uvjetima za modalne rečenice (pošto je neizvjesno da li bi ili ne one od samog početka bile konstituirane u biti kao semantičke). Ali to ograničenje dopušta teorijama na koje se odnosi zabrana da se pozovu ne neki neanalizirani pojam označavanja ili imenovanja, isto kao i onima koje prikazuju istinu u modelu fundamentalnog semantičkog pojma.⁵

Nabaciti ovu interpretaciju trećeg uvjeta znači, kako se čini, ocijeniti većinu skorašnjeg rada u semantici irelevantnim za navedene svrhe; namjeravam da ovdje pitanje ostavim otvoreno zajedno sa mnogim drugim pitanjima povezanim sa detaljnom formulacijom standarda koje trebamo zahtijevati od teorije istine. Sadašnji moj interes ne leži u raspravljanju prijepornih pitanja, nego u naglašavanju opće važnosti i produktivnosti postavljanja zahtjeva svakoj teoriji značenja (semantici) za prirodni jezik da da rekurzivni opis istine. Čini se da nije beznačajna zasluga ovog prijedloga za pribavljanje teorijskog okvira /framework/ unutar kojeg se može tačno izložiti mnoštvo pitanja i problema.

Dati rekurzivnu teoriju istine za neki jezik znači pokazati da se sintaksa tog jezika može formalizirati bar u tom smislu da se svaki istinit izraz može analizirati kao formiran od elemenata („vokabulara“) jedne konačne zalihe koja je osigurana za taj jezik primjenom pravila konačnog broja dovoljnog za taj jezik. No, čak ako idemo na pretpostavku da neistinitost može biti definirana u izrazima za istinu, ili za samostalno i slično karakterizirana, iz toga ne slijedi da se rečeničnost /sentencehood/ ili gramatičnost /grammaticalness/ može rekurzivno definirati. Tako argumenti određeni za dokazivanje da se formalni rekurzivni /ponovljeni/ opis sintakse (rečeničnost ili gramatičnost) ne može dati za neki prirodni jezik neće nužno obezvrijediti pokušaj davanja teorije istine. Trebalo bi, dakle, napomenuti da predloženi uvjeti adekvatnosti za teoriju istine neće (očito, uz sve to) uključiti da čak istinite rečenice jezika-objekta imaju formu nekog standardnog logičkog sistema. Recimo da je jasno (kao što nije) da dubinska struktura engleskog (ili nekog drugog prirodnog jezika) ne može biti predstavljena nekim formalnim jezikom sa uobičajnom kvantifikacijskom strukturom, iz toga još uvijek ne slijedi da nema načina za davanje teorije istine.

Teorije istine za prirodni jezik mora uzeti u obzir činjenicu da se mnoge rečenice mijenjaju u istinosnoj vrijednosti zavisno od vremena u kojem su izgovorene, od govornika, ili čak, možda, od slušaoca. Ovaj fenomen možemo

⁵ Vidi J. Wallace, „Nonstandard Theories of Truth“, in: *The logic of Grammar*, es. D. Davidson and G. Harman. Dickenson Publishing Co., Belmont, California 1975.

prilagoditi bilo tumačenju da ono što ima istinosnu vrijednost jesu pojedinačna izgovaranja /utterances/ ili govorne ranje, a ne rečenice, ili pak učiniti istinu relacijom koja važi između rečenice, govornika i vremena.

Ovako umjestiti /to accomodate/ indeksikalne, ili demonstrativne elemente u prirodni jezik znači prihvatiti radikalnu konceptualnu promjenu u načinu na koji se istina može definirati, kao što će se sagledati razmatranjem toga kako Konvencija I /Convention T/ mora biti izmijenjena da proizvede istinu koja je osjetljiva na kontekst. No, ta promjena ne znači nužno odstupanje od formalnog.

Često se izražava zabrinutost da se formalna teorija istine ne može učiniti takvom da se može nositi sa problemima dvosmislenosti /ambiguity/ u prirodnom jeziku, koje oduzimaju lingvistima tako mnogo energije. U prosuđivanju ovog pitanja može pomoći razlikovanje između dvije tvrdnje. Jedna je da formalne teorije istine tradicionalno nisu bile određene da se bave dvosmislenostima, i njihov bi se karakter promijenio ako bi se osposobile da to čine. Ova tvrdnja je opravdana, ali i naivna. Teorija istine u Tarskijevom stilu općenito ne obrađuje pitanja definicije za primitivni vokabular (suprotno pitanjima prevođenja i logičke forme); s druge strane, nema ništa u teoriji istine protivno zadovoljavajućoj obradi problema za čije rješavanje je određen leksikon. Druga tvrdnja je da nam neke vrste dvosmislenosti sprječavaju da damo teoriju istine. Prije nego što ova teza mogne biti razmotrena bit će nužno da postanemo sigurniji nego što smo to do sada bili o kriteriju uspješnosti u davanju teorije istine za prirodni jezik. Ovdje ću, bez pokušavanja dublje rasprave, samo indicirati zašto smatram da taj problem ne može biti riješen navođenjem nekoliko zamršenih slučajeva.

Bar-Hillel navodi navodi ovakav primjer: „They came by slow trains and plane“ (Došli su sporim vlakovima i avionom)⁶. Možemo uzeti da se „sporim“ ograničava na konjunkciju (vlakovima i avionom), ili samo na „vlak“. Naravno, jedna adekvatna teorija bi riješila ovu dvosmislenost; posebno je neophodno da teorija istine pokaže kako bi izgovaranje rečenice moglo biti istinito u jednoj interpretaciji, a lažno u drugoj. Dovde ne postoje teškoće za teoriju istine. No Bar-Hillel je dao sljedeću primjedbu, da bi kontekst izricanja mogao riješiti dvosmislenost za svakog normanog govornika engleskog, a ipak da bi to rješenje zavisilo od generalnog znanja u tom smislu što ne bi (bar praktično) bilo obuhvaćeno formalnom teorijom. Prihvatanjem toga, kao što mislim da moramo, prihvatamo ograničenje onoga što se može očekivati od teorije istine da ona učini. Unutar tog ograničenja još uvijek bi bilo moguće dati teoriju koja (za)hvata jedan važan koncept značenja.

⁶ Y. Bar-Hillel, *Language and Information*, Adison-Wesley, Jerusalem 1964, str. 182.

Mi smo se samo ovlaš dotakli jednog broja razmišljanja koja su navela lingviste i filozofe na sumnju da je moguće dati formalnu teoriju istine za prirodni jezik. Podsjećao sam da je taj pesimizam ishitren, osobito u odustajanju od raspravljanja o kriterijima adekvatnosti. S druge strane, glupo bi bilo ne priznati razliku u interesima i metodama onih koji proučavaju umjetne/konstruirane jezike i onih koji proučavaju prirodne jezike.

Kada logičari i filozofi jezika izražavaju rezerve u pogledu obrade prirodnog jezika kao formalnog sistema, onda je to možda zato što su oni zainteresirani jedino za metateorijske aspekte, kao što su dosljednost, potpunost i odlučivost. Takva istraživanja pretpostavljaju znanje jezika koji se istražuje, jednu vrstu preciznosti koja se može opravdati jedino sagledavanjem relevantnih karakteristika jezika-objekta fiksiranog postupkom ozakonjavanja /legislation/. Jasno je da ovaj prilaz nije primjeren empirijskom istraživanju jezika.

Prema tome, pogrešno bi bilo zaključiti da postoje dvije vrste jezika, prirodni i umjetni. Tu razliku je bolje provesti u izrazima interesa koji ih vode. Možemo pitati za strukture prirodnog jezika: odgovor mora biti neka empirijska teorija otvorena za provjeru i osuđena da u izvjesnom stepenu bude nepotpuna ili šematska. Ili, možemo pitati za formalna svojstva tih struktura koja na taj način izdvajamo. Razlika je slična onoj između primijenjene i čiste geometrije.

Naglašavao sam da na putu davanja formalne istine za prirodni jezik ne stoje neke određene zapreke; ostaje još samo da se kaže zašto se to želi. Razlozi su nužno opći i programatski, jer ono što se predlaže nije pojedinačna teorija, nego kriterij za teorije. Teza je da ako se taj kriterij usvoji, empirijsko proučavanje jezika će dobiti na jasnosti i važnosti/značaju. Pitanje o tome da li je teorija korektna može se učiniti razumno oštrim i provjerljivim. Teorije koje se izabiraju su moćne u snazi objašnjavanja i predviđanja, a koriste sofisticirana sredstva koja su već dobro shvaćena. Među problemima koje bi riješila zadovoljavajuća teorija istine, ili bi pomogla da se oni riješe, nalaze se mnogi za koje su zainteresirani i lingvisti i filozofi; tako, kao rubnu pomoć, možemo anticipirati stepen konvergencije u metodama i interesima filozofije i lingvistike. Neka mi se dopusti da ukratko dam nijansiranje tih primjedbi.

Jedan relativno oštar zahtjev teoriji za neki jezik jeste da odredi/da rekurzivnu/ponovjeću/ karakterizaciju rečeničnosti. Taj dio teorije je provjerljiv do tog stepena da imamo, ili da možemo zadobiti, pouzdan način razumijevanja o tome da li je neki izraz rečenica. Zamislimo za trenutak da to možemo učiniti savim dobro unaprijed. U određivanju rečeničnosti, ono što zahvatamo je, otprilike ideja jednog samostalno značenjskog izraza. Ali semantičnost /meaningfulness/ je samo sjenka značenja; jedna iskusna /fullfleged/ teorija ne treba samo etiketirati značenjske izraze, nego odrediti/dati njihova značenja. Ovo mišljenje su prihvatili mnogi

lingvisti današnjice, ali njihov veći dio priznaje da oni ne znaju kako treba ispuniti ovaj dodatni zahtjev teoriji, pa čak ni kako treba taj zahtjev formulirati⁷. Rekao bih sada nešto više u korist tvrdnje da teorija istine treba „dati značenje“ rečenica.

Teorija istine uključuje /entails/, za svaku rečenicu „s“, iskaz u formi „s je istinito ako i samo ako p“, gdje je, u najjednostavnijem slučaju, „p“ zamijenjeno sa „s“. Pošto su riječi „je istinito ako i samo ako“ invarijante, možemo ih interpretirati ako ih uzmemo u smislu „znači, da“. Tako konstruiran, mogao bi se napisati uzorak „Sokrat je pametan“, znači da je Sokrat pametan“.

Ovaj način iznošenja relevantnosti teorije istine za pitanje znaenja je ilustrativan, ali se moramo čuvati da ne podstaknemo određene zablude. Jedna takva zablude je misliti da je sve što možemo naučiti od teorije istine o značenju pojedine rečenice sadržano u bikondicionalu zahtijevanom u Konvenciji I /Convention T/. Ono što možemo naučiti nalazi se prije u dokazu za takav bikondicional, jer dokaz mora pokazati, korak po korak, kako istinosna vrijednost rečenice zavisi od rekurzivno/ponovjerno date strukture. Jednom kada imamo teoriju, izvođenje traženog dokaza je dosta lako; potupak bi se mogao učiniti mehaničkim.

Gledati strukturu rečenice očima teorije istine znači vidjeti je kao izgrađenu sredstvima konačnog broja elemenata koji je dovoljan za svaku rečenicu; prema tome, strukturu rečenice određuju njene relacije prema drugim rečenicama. I doista, ne mogu se dati istinosni uvjeti za sve rečenice bez pokazivanja da su neke rečenice logičke posljedice/consequences/ drugih rečenica; ako posmatramo strukturu koja otkriva teorija istine kao dubinsku gramatiku, onda gramatika i logika moraju ići ruku pod ruku.

Postoji dakle smisao u kojem teorija istine opisuje koju ulogu igra svaka rečenica u jeziku, ukoliko ta uloga zavisi od rečenica koji su potencijalni nositelji istinitosti ili lažnosti; i taj opis je dat u izrazima za strukturu. Ova primjedba je bez sumnje manje jasna nego što su činjenice koje je inspirišu, no svrha mog postavljanja problema na ovaj način jeste da opravda tvrdnju da teorija istine pokazuje kako „značenje svake rečenice zavisi od značenja riječi“, Ili je možda dovoljno reći da smo osmislili sugestivnu, ali nejasnu tvrdnju; nema razloga da se ne pozdrave i alternativna tumačenja ako imaju jednaku jasnoću. U svakom slučaju, prihvatiti moj prijedlog znači napustiti pokušaj da se nađu entiteti koji služe kao značenje rečenica i riječi. Teorija istine može bez toga; ali to bi trebalo

⁷ Za primjer vidi napomene o semantici Chomskog, u „Topics in the Theory of Generative Grammar“, (Teme u teoriji generativne gramatike), in: Current Trends in Linguistics, 3rd ed. T.A. Sebeok. The Hague, Mouton 1966.

računati kao njenu prednost, bar dok neko ne da koherentnu i zadovoljavajuću teoriju značenja koja se služi značenjima.

Konvencija I /Convention T/, podesno je modificirana za primjenu na prirodni jezik, obezbjeđuje kriterij za uspješno davanje jednog opisa značenja. Ali kako možemo empirijski provjeriti takav opis? Ovdje je već drugi slučaj u kojem bismo mogli pogriješiti tvrdnjom da bi se bikondicional kojeg zahtijeva Konvencija I /Convention T/ mogao tumačiti kao davanje značenja, jer se time pogrešno sugerše da teorija istine zahtijeva direktan u to šta svaka rečenica znači. No, ustvari, sve što je potrebno jeste sposobnost da se prepozna kada su zahtjevani bikondicionali istiniti. To znači da u principu nije ništa teže provjeriti empirijsku adekvatnost teorije istine, nego što je kompetentnom govorniku engleskog jezika da donese odluku o tome da li su rečenice kao „,Snijeg je bijel“ je istinito ako i samo ako je snijeg bijel“istinite. Tako semantika, ili bar teorija istine, odaje utisak da je sigurno postavljena empirijski kao što je sintaksa.

Ustvari, mnogo skućajeva može za govornika biti lakše da kaže koji su istinosni uvjeti rečenice, nego da kaže da li je rečenica gramatična. Možda nije jasno da li je rečenica „The child seems sleeping“ (Beba se čini spavajućom) gramatična, ali sigurno je da „The child seems sleeping“ je istinito ako i samo ako the child seems sleeping.

Zamislilo sam bio situaciju u kojoj meta-jezik sadrži objekt-jezik, tako da možemo tražiti od jednog izvornog govornika/a native speaker/ da reagira na poznate bikondicionale koji povezuju rečenicu sa njenim opisom. Radikalniji slučaj nastaje kada hoćemo da provjerimo teoriju postavljenu u našem vlastitom jeziku o jeziku stranog govornika. Ovdje se opet može provjeriti teorija istine, premda ne tako lako ili direktno kao prije. Postupak bi trebao biti sličan onome ko ga opisuje Quine u drugom poglavlju Word and Objekt (Riječ i predmet). Označit ćemo uvjete pod kojim stranik pristaje na/ assents to/ ili odstupa od /dissents from/ varijanti njegovih rečenica. Relevantni uvjeti će biti oni koji ćemo uzeti kao istinosne uvjete za njegove rečenice. Pretpostavit ćemo da su u jednostavnim i očitim slučajevima većina njegovih pristajanja-na istinite, a njegovih odstupanja na lažne rečenice- jedna neizbježna pretpostavka pošto je alternativa nerazumljiva.

Quine je ipak, po mom mišljenju, u pravu kada smatra da će jedan važan stupanj neodređenosti /indeterminacy/ preostati nakon uvođenja svih dokaza: jedan broj značajno različitih teorija istina podesit će dokaz jednako dobro⁸.

Namjera da se sistematski opis istine učini centralnim u empirijskoj

⁸ Za dalju diskusiju o principima koji vode interpretaciju vidi eseje 2, 9-11, 13, 14, u: *Inquiries into Truth and Interpretation*, Claredon Press, Oxford 1984. Postoje neke razlike između Quineove metode radikalnog prijevoda i metode koju ja predlažem; vidi esej 16 (*The Inscrutability of Reference*, „Nedokučivost referencije“).

semantici jeste, na neki način, samo stvar postavljanja starih ciljeva izoštrenije. Ipak, u znanosti je postala nejasna granica između projašnjanja i inovacija, i čini se da bi ta promjena mogla izmijeniti prioritete u lingvističkom istraživanju. Neki problemi koji dominiraju sadašnjim radom u lingvistici izbljedit će u važnosti: pokušaj da se da „značenje“ rečenica, da se opiše sinonimija, analitičnost i dvosmislenost. Za prvi od ovih problema, teorija istine nudi jednu vrstu supstitucije, drugi i treći problem postaju privjesci: četvrti se obavlja u specijalnoj formi. Oni koji bi se mogli pojaviti kao dubinski problemi jesu poteškoće oko referencije, davanja zadovoljavajuće sematike za modalne rečenice, rečenice o propozicionalnim stavovima /propositional attitudes/, masne izraze, priloške modifikacije, atributivne pridjeve, imperative i upitne riječi: i td. kroz listu većim dijelom poznatu filozofima⁹. No, pitanje je koliki stepen usklađenosti pripisujemo lingvistici. To ponajviše zavisi od stepena u kojem se struktura koju otkriva teorija istine može identificirati sa dubinskom strukturom za kojom tragaju transformativni gramatičari. U jednom pogledu, logička struktura (kako možemo nazvati strukturu razvijenu pomoću teorije istine) i dubinska struktura bi mogle biti iste, jer obje imaju namjeru da budu osnova za semantiku. Prema tome, dubinska struktura mora služiti kao osnova, transformacijama koje proizvode spoljašnje strukture i otvoreno je pitanje da li logička struktura može obaviti taj posao, ili ga obaviti dobro Otkad je ovo napisano, mnogo se toga promijenilo: lingvisti su prepoznali ove probleme i mnogo više od toga, dok su filozofi bili podstaknuti od strane lingvista da uvažavaju probleme koje ranije nisu zamijetili. /Bilješka dodana 1982.

¹⁰.

Konačno, od dubinske strukture su neki lingvisti tražili da reflektira o „unutarnjoj gramatici“ govornika tog jezika. Naročito je Chomsky dokazivao da superiornost transformativne gramatike nad ostalim, koje bi jednako dobro mogle poslužiti za opisivanje totaliteta gramatičkih rečenica, leži u činjenici da se transformativna gramatika može tako izvesti da „odgovara lingvističkoj intuiciji izvornog govornika“. Problem je da se nađe relativno jasan test za to u kojim slučajevima teorija korespondira govornikovoju lingvističkoj intuiciji. Želim upozoriti da možemo ispuniti jednu vrstu empirijske obaveze prema toj ideji ako prihvatimo da je dubinska struktura logička forma. Valja razmotriti taj odlomak Chomskog¹¹.

Chomsky smatra da se sljedeće dvije rečenice razlikuju u dubinskoj strukturi, premda imaju istu površinsku strukturu:

⁹ Otkad je ovo napisano, mnogo se toga promijenilo: lingvisti su prepoznali ove probleme i mnogo više od toga, dok su filozofi bili podstaknuti od strane lingvista da uvažavaju probleme koje ranije nisu zamijetili. /Bilješka dodana 1982./

¹⁰ Za razvijanje ove teme vidi G. Harman, „Logical form“, in: Foundations in Language, 9 (1972), 36-65.

¹¹ N. Chomsky, Aspects of the Theory of Syntax, 24.

- (1) I persuaded John to leave. /Nagovorio sam Johna da ode./
(2) I expected John to leave. /Očekivao sam da John ode./

Dokaz se temelji poglavito na opažanju da, kada jedna umetnuta rečenica u rečenici kao što je (2) transformira u pasiv, rezultat je „kognitivno sinoniman“ sa aktivnom formom; ali slična transformacija neće proizvesti sinoniman rezultat za analogiju u (1). Opažanje je sasvim korektno, ali kako pokazati da (1) i (2) imaju radikalno različite dubinske strukture? Taj dokaz većinom sugerira da teorija koja pripisuje različite strukture za (1) i (2) može biti jednostavnija nego neka koja to ne čini. No kako je naša lingvistička intuicija bila iskorištena da dokaže razliku, ovdje je nejasno.

No, naravno, Chomsky je u pravu: postoji razlika između (1) i (2) i to na dramatičan način objašnjava moment početka mišljenja u terminima za konstituiranje teorije istine. Međutim, ne trebamo ići dalje od pitanja za sematičku ulogu riječi „John“ u obje rečenice. U (1) „John“ se može zamijeniti svakim koreferirajućim izrazom bez promjene istinosne vrijednosti za (1); to nije istinito za (2). Doprinos kojeg ima riječ „John“ za istinosne uvjete u (1) mora, prema tome, biti radikalno različit od njegovog doprinosa za istinosne uvjete u (2). Ovaj način pokazivanja da postoji razlika u semantičkoj strukturi (1) i (2) ne zahtijeva pozivanje na „govornikovo prećutno poznavanje“ gramatike ili na „unutarnju kompetenciju idealnog prirodnog govornika“¹². On se zasniva na eksplicitnom znanju da svaki govornik engleskog posjeduje način na koji se (1) i (2) mogu mijenjati u istini pri supstitucijama za riječ „John“.

Ipak ove zadnje napomene ne nastaju tek zahvaljujući nekoj metodi za istinu. One pokazuju da se, imajući na umu zahtjeve teorije istine, možemo pouzdati u pomoć našeg osjećanja za razlikovanje strukture između (1) i (2). Dosad je ipak dokaz na koji se pozivamo više od one vrste kojeg koristi Chomsky: glavna pitanja gubljena ili suočavanja istinosne vrijednosti pri transformacijama. Bez dvojbe će takva razmatranja nastaviti da vode konstruktivne i analitičke napore lingvista kao što su dugo vremena vodile napore filozofa. Draž jedne teorije ove vrste kakvu smo prodiskutirali jeste u tome da naglašavanja strukture, ma kolik mogu biti korisna i bitna za otkrivanje podesne teorije, ne trebaju igrati direktnu ulogu u ispitivanju konačnog proizvoda.

Preveo s engleskog izvornika: Nijaz Ibrulj

¹² Ibid., 22.